

УДК 378.147:37.011.3.051]:004

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.34>

Михайло ЧУВАСОВ

доктор філософії (Освіта/Педагогіка),

докторант кафедри педагогіки та спеціальної освіти,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

mochuvasov@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2024-9095

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ДІАГНОСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. *Мета статті* – теоретично обґрунтувати шляхи модернізації підготовки майбутніх педагогів до діагностичної діяльності та виявити їх можливості як важливий ресурс формування творчої особистості в умовах закладу вищої освіти. **Методологія дослідження:** обґрунтовано шляхи модернізації професійної підготовки майбутніх педагогів до діагностичної діяльності як важливого ресурсу забезпечення позитивної динаміки рівнів педагогічного професіоналізму, які передбачають з'ясування: а) оновлення змісту професійної підготовки майбутніх педагогів відповідно до вимог технологізації освіти; б) модернізації технологічно-методичної бази навчання на основі досягнень науки, техніки, методичних доробок; в) впровадження діагностичних засобів, способів та інструментарію для забезпечення дидактичної взаємодії освітнього процесу зі діагностуванням його впливу на творче зростання майбутніх педагогів; г) формування готовності студентів до діагностичної діяльності й самодіагностування власних досягнень в опануванні основ обраної професії. **Наукова новизна** полягає в тому, що, використовуючи метод аналізу наукової літератури та результати емпіричного дослідження, ми схарактеризували сутність нової стратегії модернізації професійної підготовки, сутність її методологічних основ як сукупності методологічних підходів (студентоцентристського, системного, діяльнісно-аналітичного, компетентнісного, процедурно-ситуаційного і технологічного), які слугують основою зміни характеру освітнього процесу й активізації позиції студентів у формуванні готовності до діагностичної діяльності, їх сутність, зміст, взаємодію і взаємозумовленість; вплив на характер підготовки з формування готовності студентів до діагностичної діяльності як важливого чинника формування творчої особистості в умовах закладу вищої освіти. **Висновки.** Виявлені ресурси діагностичного інструментарію (діагностичні технології, процедури, діагностичний інструментарій та методичне забезпечення), педагогічні умови як важливі шляхи оптимізації професійної підготовки студентів до діагностичної діяльності, які забезпечують творче зростання особистості в умовах закладу вищої освіти.

Ключові слова: професійна підготовка, шляхи її модернізації, готовність до діагностичної діяльності, стратегія, методологія, методологічні основи професійної підготовки, педагогічні умови.

Mykhailo CHUVASOV

PhD, Postdoctoral Student at the Department of Pedagogy and Special Education,

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

mochuvasov@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2024-9095

WAYS OF FORMING THE READINESS OF FUTURE TEACHERS FOR DIAGNOSTIC ACTIVITIES IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Abstract. *The purpose* of the article is to theoretically substantiate the ways of modernizing the training of future teachers for diagnostic activities and to identify their capabilities as an important resource for the formation of a creative personality in the conditions of a higher education institution. Research **methodology:** the ways of modernizing the professional training of future teachers for diagnostic activities as an important resource for ensuring positive dynamics of the levels of pedagogical professionalism are substantiated, which involve clarifying: a) updating the content of the professional training of future teachers in accordance with the requirements of the technologization of education; b) modernization of the technological and methodological base of training based on the achievements of science, technology, methodological developments; c) introduction of diagnostic means, methods and tools to ensure didactic interaction of the educational process with the diagnosis of its impact on the creative growth of future teachers; d) formation of students' readiness for diagnostic activities and self-diagnosis of their own achievements in mastering the basics

of the chosen profession. The **scientific novelty** lies in the fact that, using the method of analysis of scientific literature and the results of empirical research, the essence of the new strategy for the modernization of professional training is characterized, the essence of its methodological foundations as a set of methodological approaches (student-centered, systemic, activity-analytical, competency-based, procedural-situational and technological), which serve as the basis for changing the nature of the educational process and activating the position of students in the formation of readiness for diagnostic activity), their essence, content, interaction and interdependence; the impact on the nature of training on the formation of students' readiness for diagnostic activity as an important factor in the formation of a creative personality in the conditions of a higher education institution. **Conclusions.** The resources of diagnostic tools (diagnostic technologies, procedures, diagnostic tools and methodological support), pedagogical conditions as important ways to optimize the professional training of students for diagnostic activity, which ensure the creative growth of the personality in the conditions of a higher education institution, are identified.

Key words: professional training, ways of its modernization, readiness for diagnostic activities, strategy, methodology, methodological foundations of professional training, pedagogical conditions.

Постановка проблеми. Сьогодні важливою метою закладу вищої освіти є формування творчої особистості майбутнього фахівця й вимір результативності впливу освітнього процесу на розвиток її творчого потенціалу. Відповідно до цієї мети зусилля багатьох дослідників акцентувалися в усі часи на пошуках шляхів оптимізації подальшого розв'язання цієї проблеми. Ще Я. Коменський, І. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо та ін. передбачали, що професійний розвиток особистості зумовлюється пошуком шляхів й раціональним вибором засобів, методів вільного прояву пізнавального інтересу, стійкої установки на опанування теоретичних основ обраної професії та постійного збагачення творчого потенціалу засобами навчання і накопичення досвіду творчого розв'язання професійних проблем.

Вагомий внесок у теоретичне обґрунтування проблеми професійної підготовки зробили Н. Гузій, А. Кузьминський, В. Радул, Р. Хмелюк та ін. Технологічний її аспект був предметом дослідження В. Євдокімова, О. Пехоти, І. Прокopenко, О. Савченко, О. Сисоевої та ін.

Професійний розвиток якості майбутнього фахівця, на думку дослідників, неможливо забезпечити без систематичної діагностики рівня його професійного зростання в умовах університетської освіти. Тому їх увага акцентувалася на різних аспектах педагогічної діагностики: педагогічному прогнозуванні прогностичних умінь, розумових здібностей (А. Біне, Н. Пеканова, М. Севастюк); діагностиці навчальної мотивації (Л. Дзюбо, Л. Гриценюк), професійній діагностиці (В. Кірсанов, Л. Кравченко, Л. Савченко, Є. Харькова та ін.), діагностиці виховання (Б. Бітінас, Н. Голубев), психолого-педагогічній діагностиці (А. Григор'єв, В. Завіна). На сучасному етапі розвитку педагогічної науки

досліджуються особливості різних аспектів діагностичної діяльності (В. Бербец, С. Мартиненко, І. Новик, Г. Цехмістрова та ін.). Визначається ефективність навчального процесу як чинника оптимізації самостійної роботи, можливість формування у фахівців діагностичних умінь, критеріїв й показників їх сформованості у процесі професійної підготовки.

Відповідно до проведеного теоретичного аналізу в дослідженнях професійна підготовка майбутніх педагогів розглядається з урахуванням їхнього професійного становлення. Професійна підготовка майбутніх педагогів має бути спрямована не тільки на передачу предметних знань, а й на діагностику впливу освітнього процесу на виявлення особливостей та навчальних можливостей, пізнавальних потреб і їх інтересів, перспектив професійного зростання, подолання труднощів у освітньому процесі.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Увага вчених акцентується на основних тенденціях зміни педагогічної практики в умовах закладу вищої освіти:

- оновленні змісту професійної підготовки майбутніх педагогів відповідно до вимог технологізації освіти;
- модернізації технолого-методичної бази навчання на основі досягнень науки, техніки, методичних напрацювань;
- впровадженні діагностичних засобів, способів та інструментарію для забезпечення дидактичної взаємодії освітнього процесу з діагностуванням його впливу на творче зростання майбутніх педагогів;
- формуванні готовності студентів до діагностичної діяльності й самодіагностування власних досягнень в опануванні основ обраної професії.

Реалізація цих напрямів у системі професійної підготовки майбутніх педагогів можлива

лише на основі пошуку шляхів подальшого вдосконалення методики та технології різних видів професійної діяльності, зокрема підготовки майбутніх педагогів до діагностичної діяльності. Отже, виявлення й теоретичне обґрунтування шляхів формування готовності до діагностичної діяльності є одним з актуальних завдань професійної підготовки майбутніх педагогів у системі закладу вищої освіти.

Мета статті – теоретично обґрунтувати шляхи модернізації підготовки майбутніх педагогів до діагностичної діяльності та виявити їх можливості як важливого ресурсу формування творчої особистості в умовах закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Актуальність досліджень з цієї проблеми визначається соціально-економічними змінами в Україні та стратегічними завданнями вищої освіти. Суспільство має гостру потребу у виявленні шляхів подальшої модернізації професійної підготовки, яка є тривалим і цілісним процесом, спрямованим на формування творчої особистості, здатної систематично та своєчасно вимірювати й відстежувати ефективність впливу її на творче зростання майбутніх педагогів. Питання збагачення творчого потенціалу майбутніх фахівців вивчається та аналізується у всьому світі, що допомагає визначити нові шляхи до формування творчої особистості, її готовності до діагностичної діяльності як важливих ресурсів забезпечення якості вищої освіти.

Професійна підготовка з формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності є спеціально організованим у закладах вищої освіти цілеспрямованим, системним процесом, що включає освітню, організаційну, інформаційну, консультативну функції та психологічну підтримку й педагогічну допомогу здобувачам освіти. Метою її є формування готовності до діагностичної діяльності та набуття досвіду практичного діагностування характеру її впливу на творче зростання, самовдосконалення й саморозвиток студентів.

Готовність до діагностичної діяльності ми розглядаємо як складне особистісне утворення, яке вражає сукупністю діагностичних знань, умінь, навичок і практичних дій для виявлення реального стану об'єкта, що вивчається, й прогнозування шляхів його подальшого

вдосконалення. Це складне особистісне утворення ступеневого становлення, відображення розвиненості діагностичних знань, умінь, навичок, мотивів і установок, здатності до практичної діагностичної діяльності. Воно об'єднує у своїй структурі мотиваційно-установчий, когнітивно-процесуальний, моніторингово-інструментальний, аналітично-оцінний компоненти. Їх сформованість слугує метою і результатом професійної підготовки, спрямованої на формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності.

Процес формування готовності до діагностичної діяльності трактується як систематичний, спеціально організований і керований процес діагностики й самодіагностики, що забезпечує збір необхідних даних про продуктивність професійної підготовки в професійному зростанні студентів в умовах університетської освіти.

Серед завдань професійної підготовки виділяють: а) діагностику якості освітнього процесу та ефективності засобів навчання й пізнавального процесу; б) визначення ступеня сформованості діагностичних дій, професійних знань, умінь, навичок, пізнавальних інтересів і потреб; в) виявлення характеру стилю та професійної позиції студентів; г) визначення їх готовності до діагностичної діяльності; г) визначення специфіки викладання програмного матеріалу, методики й технологій, інструментальних засобів, які використовуються для виміру продуктивності професійної підготовки у професійному зростанні студентів та прогнозуванні шляхів удосконалення освітнього процесу з метою виконання суспільного замовлення на підготовку творчого й конкурентоспроможного фахівця.

Одним із важливих шляхів модернізації професійної підготовки майбутніх педагогів є розроблення нової стратегії взаємодії освітнього процесу з діагностичною діяльністю, основою якої є спрямованість не лише на формування професійної компетентності, а й на розвиток здатності до об'єктивного виміру впливу навчання на професійне зростання й збагачення творчого потенціалу їх особистості. Цей погляд на стратегію підтверджував у свій час І. Зязюн, розглядаючи стратегію та освітні парадигми у вимірах філософії освіти як важливий ресурс якості професійної підготовки [4].

Ця стратегія будується на методології, яка має нормативну спрямованість і задачу забезпечення діагностичного процесу у структурі професійної підготовки майбутніх педагогів з метою формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності.

Сукупність методологічних підходів, яка об'єднує студентоцентристський, системний, діяльнісно-аналітичний, компетентнісний, процедурно-ситуаційний і технологічний, слугує основою зміни характеру професійної підготовки й активізації позиції студентів у розв'язанні навчальних проблем. Кожний підхід має свою специфіку, але вони тісно пов'язані та взаємозумовлені між собою, виконуючи конкретні функції.

Студентоцентристський підхід до професійної підготовки з формування готовності до діагностичної діяльності забезпечує умови для збору даних про індивідуальність, унікальність особистості (С. Гончаренко, О. Комар, В. Ортинський, П. Саух, С. Сисоева та ін.).

Системний підхід як цілісна система професійної підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності полягає у взаємозбагаченні та взаємозумовленості її складників [3]. Під системним підходом ми розуміємо використання системної сукупності діагностичних інструментів з метою виміру продуктивності професійної підготовки у професійному зростанні студентів як складної системи, що об'єднує в собі структурні підсистеми – мотиваційний, когнітивний, операційний, регуляторний її компоненти – та відображає різні аспекти діагностичної діяльності у вимірі ступеня продуктивності професійної підготовки у творчому становленні майбутніх педагогів.

Діяльнісно-аналітичний підхід забезпечує спрямованість професійної підготовки на формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності, необхідні умови для його організації й об'єктивного аналізу продуктивності дій, оцінки досягнутих результатів.

Компетентнісний підхід спрямований на формування та розвиток компетенцій, розв'язання задач та ґрунтується на отриманих знаннях та досвіді, орієнтації на майбутнє, що проявляється в особистісному та професійному зростанні. Н. Бібік компетентнісний підхід у сучасній освіті досліджує в системі світового

досвіду та української перспективи формування творчої особистості[1].

В. Аніщенко стверджує, що компетентнісний підхід передбачає: 1) інтеграцію формальної, неформальної, інформальної освіти, виховання; 2) урахування, взаємозв'язок, взаємозалежність факторів зовнішнього й внутрішнього середовища під час планування заходів освіти [6, с. 193]. М. Кондрашов розглядає сутність цього підходу в управлінському аспекті, виділяючи в його сутності такі домінанти: перетворення знання в інструмент практичних дій, розв'язання професійних проблем; досягнення запланованих результатів і виконання індивідуальних стратегій розвитку професійного образу; виконання індивідуальних програм професійного саморозвитку [5, с. 96–97].

Процедурно-ситуаційний підхід є механізмом підвищення продуктивності діагностичної діяльності в підготовці майбутніх педагогів за допомогою процедурно-рольової ситуації, яка об'єднує в собі взаємопов'язані знання, засоби, принципи збору інформації й забезпечує необхідну інформацію про стан і дієвість професійної підготовки в професійному зростанні студентів.

Технологічний підхід, на думку А. Мищенко, є комплексом дисциплін, що вивчають методи ефективної організації людей, зайнятих опрацюванням і збереженням інформації, обчислювальну техніку та методи організації та взаємодії з людьми і виробничим устаткуванням, практичні додатки, а також пов'язані з усім цим соціальні, економічні та культурні проблеми [6, с. 426].

Обґрунтування сукупності підходів до професійної підготовки з формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності реалізується у концептуальному, технологічному й інструментально-методичному напрямках, що зумовлює продуктивність професійної підготовки у формуванні цього складного особистісного утворення як важливого ресурсу підвищення якості вищої освіти. Практична спрямованість сукупності методологічних підходів є теоретичною основою системи професійної підготовки та дає змогу обґрунтувати шляхи її оптимізації як важливого фактору творчого зростання майбутніх педагогів.

Учені відмічають значущу роль методологічних підходів в оптимізації підготовки майбутніх

педагогів до творчої діяльності. Нині, на думку М. Слюсаренко, відчутна потреба в такому підході, що передбачає забезпечення умов для саморозвитку і професійного росту майбутніх фахівців, для активних дій студентів, їхнього професійного самоствердження й самовираження [7, с. 22]. О. Галус розглядає наукові підходи щодо професійної підготовки майбутніх педагогів як ресурс засвоєння студентами професійно-предметних знань у ступеневому вищому навчальному закладі [2].

Методологічні засади формування готовності до діагностичної діяльності – це система знань про сутність, зміст, технологічний інструментарій діагностики, методологічних підходів, принципів і способів збору інформації, що відображає діагностичну діяльність як фактор виявлення динаміки професійного становлення майбутніх педагогів. Ці методологічні засади характеризують систему діагностичної діяльності з накопичення даних про продуктивність професійної підготовки майбутніх педагогів до діагностичної діяльності, а також логіку методів аналізу й оцінки досягнутих результатів та якості освіти.

Теорія підготовки з формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності спирається на закономірності освітнього процесу й принципи творчого зростання особистості, тому в дидактичному плані особливого значення набувають шляхи взаємодії усіх складників професійної підготовки на принципах співпраці та співтворчості студентів та викладачів у освітньому процесі. Однак вони актуалізують такі аспекти, які виходять за рамки теорії навчання й пов'язані з закономірностями управління взаємодією в системі «викладач – студенти», з необхідністю при виконанні дидактичних завдань використовувати діагностичні процедури з метою об'єктивного діагностування впливу освітнього процесу на збагачення творчого потенціалу майбутніх педагогів, їх здатності до активної діагностичної діяльності. З огляду на це не менш значущими є шляхи вдосконалення способів, засобів й оновлення технологічного інструментарію, які позитивно впливають на продуктивність формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності.

В умовах технологізації освіти одним зі шляхів модернізації професійної освіти

є розроблення й використання різноманітних інноваційних технологій, серед яких важливу роль відіграють діагностичні нормативні та методичні матеріали у сфері інноваційних діагностичних технологій.

Розроблення й введення інноваційних технологій у професійну підготовку неможливе без вивчення й використання програмного продукту при виконанні педагогічних завдань діагностичної спрямованості як інструментального, так і прикладного характеру. При цьому зростає необхідність створення апаратно-програмних і методичних комплексів; розроблення нормативних і методичних матеріалів у сфері інноваційних діагностичних технологій; організації цілеспрямованої та систематичної підготовки студентів до використання їх у практичній діяльності. Це забезпечує можливості усім майбутнім педагогам не тільки розширювати та поглиблювати професійну компетентність, а й закріплювати досвід діагностичної діяльності, збагачувати методичний арсенал власних діагностичних дій, організовувати власну діяльність на основі інновацій та нововведень.

Будь-яка система продуктивна лише в спеціально створених педагогічних умовах, тому важливим шляхом модернізації професійної підготовки, спрямованої на формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності, є визначення сукупності педагогічних умов, що позитивно впливають на динаміку рівнів сформованості цього складного особистісного утворення як важливого складника педагогічного професіоналізму.

Ефективність системи професійної підготовки з формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності можлива в педагогічних умовах. Ідеться про такі умови: *створення позитивного емоційно-розвивального середовища* (суб'єкт-суб'єктні стосунки в системі «викладач – студенти», взаємодія, співпраця й співтворчість, позитивна інтелектуальна мотивація й особистісна активна позиція суб'єктів); *розвиток інноваційного потенціалу особистості й творча насиченість змісту діагностичної діяльності* (аналіз і критична оцінка діагностичної інформації, узагальнення фактів, власна думка у формулюванні висновків за зібраним діагностичним матеріалом, доказовість, раціональність у виборі методики, технологій, способів виконання діагностичних

завдань, прогнозування результатів діагностики та самодіагностики); *прояв активної позиції суб'єктів діагностичного процесу* (передбачає виявлення не тільки якості засвоєння системи програмних знань, але й стану професійного становлення майбутніх педагогів); *прояв методологічної грамотності в організації й реалізації діагностичної діяльності* (збір необхідної інформації про якість освітнього процесу, особливості його учасників та їх установки на мету, яка досягається в рамках програмних знань, вимог до особистості майбутніх педагогів, що відрізняються методологічними підходами, принципами та способами діагностики й самодіагностики продуктивності професійної підготовки в їх професійному зростанні); *визначення психолого-педагогічного супроводу* (психолого-педагогічна підтримка, що забезпечує облік індивідуальних можливостей та здібностей учасників професійної підготовки та сприяє розвитку того особливого, своєрідного, що закладено в особистості від природи або що нею придбано в індивідуальному досвіді).

Отже, усі шляхи модернізації професійної підготовки в системі закладу вищої освіти зводяться до оновлення стратегії та методології формування готовності майбутніх педагогів до діагностичної діяльності як важливого ресурсу

забезпечення якості вищої освіти; реалізації сукупності методологічних підходів на принципах дидактичної взаємодії, співпраці та співтворчості у системі стосунків «викладач – студенти»; закономірностей управління процесом формування готовності студентів до діагностичної діяльності; активізації їхньої професійної позиції при вирішенні діагностичних завдань та використання діагностичних технологій; розроблення методичних комплексів, апаратно-програмних і методичних матеріалів у сфері інноваційних діагностичних технологій.

Висновки. У межах окресленої проблеми вбачаємо подальші напрями дослідження: теоретичне обґрунтування можливості професійної підготовки у формуванні установки студентів на самодіагностику власного творчого зростання в умовах самостійної роботи; розроблення інноваційних технологій самодіагностики розвитку професійних якостей як важливих характеристик педагогічного професіоналізму; оновлення діагностично-методичного забезпечення для організації самопідготовки з формування готовності до діагностичної діяльності; використання інформаційних ресурсів та діагностичних даних для ефективної професійної підготовки в умовах закладу вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* : колективна монографія / за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ : «К.І.С.», 2004. С.45–50.
2. Галус О.М. Наукові підходи щодо професійної підготовки майбутніх педагогів у ступеневому вищому навчальному закладі. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні та психологічні науки»*. 2010. № 54. С. 13–17.
3. Гевко І.В. Методологічні основи дослідження системи освіти. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. № 2. С. 20–28.
4. Зязюн І.А. Освітні парадигми та педагогічні технології у вимірах філософії освіти. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія «Педагогічні науки»*. 2011. Миколаїв. Вип. 1 (33). С. 22–27.
5. Кондрашов М.М. Управління якістю підготовки майбутніх учителів до успішної професійної діяльності: теоретико-методичний аспект : монографія. Черкаси, 2019. 458 с.
6. Освіта дорослих : енциклопедичний словник / за ред. В.Г. Кременя, Ю.В. Ковбасюка та ін. Київ : Основа, 2014. 496 с.
7. Слюсаренко М.А. Задачний підхід у навчанні природничих дисциплін у педагогічному університеті : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Черкаси, 2011, 206 с.
8. Moral and psychological readiness for pedagogical activities – the result of the strategy of student centrism of the university educational process / M. Chuvasov, L. Kondrashova, N. Chuvasova, M. Kondrashov, K. Kondrashova, O. Voronenko. *Revista on line de Política e Gestão Educacional*, Araraquara. 2022. v. 26, n. esp. 1, P. 1–14.

REFERENCES:

1. Bibyk, N.M. (2004). Kompetentnisnyy pidkhid: refleksivnyy analiz zastosuvannya. Kompetentnisnyy pidkhid u suchasnoyi osvity: svitovoyi dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy [Competency approach: reflective analysis of application. Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives]. O.V. Ovcharuk (Ed.). Kyiv: "K.I.S.", pp. 45–50 [in Ukrainian].
2. Halus, O.M. (2010). Naukovi pidkhody shchodo profesiynoi pidhotovky maybutnikh pedahohiv u stupenevomu vyshchomu navchal'nomu zakladi [Scientific approaches to the professional training of future teachers in a graduate higher educational institution]. *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noyi akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny imeni Bohdana Khmel'nyts'koho. Pedahohichni ta psykholohichni nauky – Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi. Pedagogical and psychological sciences*, 54, pp. 13–17 [in Ukrainian].
3. Hevko, I.V. (2018). Metodolohichni osnovy doslidzhennya systemy osvity [Methodological foundations of education system research]. *Visnyk Cherkas'koho universytetu. Pedahohichni nauky – Bulletin of Cherkasy University. Pedagogical Sciences*, 2, pp. 20–28 [in Ukrainian].
4. Syazyun, I.A. (2021) Osvitni paradyhmy ta pedahohichni tekhnolohiyi u vymirakh filosofiyi osvity [Educational paradigms and pedagogical technologies in the dimensions of the philosophy of education]. *Naukovyy visnyk Mykolayivs'koho derzhavnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlyns'koho. Pedahohichni nauky – Scientific Bulletin of Mykolaiv State University named after Sukhomlynskyi V.O. Pedagogical sciences*. vol. 1 (33), pp. 22–27 [in Ukrainian].
5. Kondrashov, M.M. (2019). Upravlinnya yakistyu pidhotovky maybutnikh uchyteliv do uspishnoyi profesiynoyi diyal'nosti: teoretyko-metodychnyy aspekt [Management of the quality of training future teachers for successful professional activity: theoretical and methodological aspect]. Cherkasy [in Ukrainian].
6. Kremen', V.H., & Kovbasiuk, Yu.V. (Ed.) (2014). Osvita doroslykh: Entsyklopedychnyy slovnyk [Adult education: Encyclopedic dictionary]. Kyiv: Osnova [in Ukrainian].
7. Slyusarenko, M.A. (2011). Zadachnyy pidkhid u navchanni pryrodnychyykh dystsyplin u pedahohichnomu universyteti [Task-based approach in teaching natural sciences at a pedagogical university]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Cherkasy [in Ukrainian].
8. Chuvasov, M., Kondrashova, L., Chuvasova, N., Kondrashov, M., Kondrashova, K., & Voronenko, O. (2022). Moral and psychological readiness for pedagogical activities – the result of the strategy of student centrism of the university educational process. *Revista on line de Política e Gestão Educacional, Araraquara*. v. 26, n. esp. 1, P. 1–14 [in English].